

ПРОБЛЕМИ БЛАГОУСТРОЮ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ПАРТИЗАНСЬКА СЛАВА» ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Мовчан М.М., Іваненко І.Б., Матвієнко М.Г., Таран Є.О., Гандзюра В.П.

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
вул. Митрополита Василя Липківського, 35, корп. 2, 03035, м. Київ

Вивчені функціональні особливості, окреслені шляхи удосконалення діяльності та життя комплексних практичних заходів на території регіонального ландшафтного парку «Партизанська слава», що є частиною урбанізованих ландшафтів Дарницького району в екологічній мережі міста Києва, створювався шляхом виокремлення території Дарницького лісу. Серед природних об'єктів парку – озера й ліс з флорою та фауною.

Його основне призначення – місце відпочинку мешканців столиці та туристів. Проте в парковій зоні є цінні природні комплекси та об'єкти, що потребують охорони. Отже, тут, певною мірою, спостерігається своєрідний конфлікт між раціональним природокористуванням та відпочинком. З огляду на це, за пропозицією адміністрації парку науковці Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління здійснили комплексний аналіз діяльності, організованої на території парку «Партизанська слава», та запропонували територіальний розподіл на зони відповідно до функціонального призначення, зокрема: регульованої рекреації; стаціонарної рекреації; заповідної та господарської. Це дозволить вирішити кілька важливих завдань благоустрою – перш за все, виокремлення заповідної зони сприятиме збереженню природних комплексів, а також оселища видів тварин і рослин, які потребують охорони. А благоустрій стаціонарної та регульованої рекреації дасть змогу організувати комфортний відпочинок для відвідувачів, а також розв'язати проблеми поліпшення раціонального природокористування та рекреації, сприятиме ефективному збереженню оптимальних природних умов для представників флори та фауни парку. *Ключові слова:* регіональний ландшафтний парк «Партизанська слава», зона регульованої та стаціонарної рекреації, флора і фауна, господарська та заповідна зони, Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління.

Landscaping problems of the regional landscape park “Partyzanska Slava” and ways of solving them. Movchan M., Ivanenko I., Matviienko M., Taran Ye., Gandziura V.

The functional features are studied, the ways of improving activities and the implementation of comprehensive practical measures are outlined in the territory of the regional landscape park “Partyzanska Slava”, which is part of the urbanized landscapes of the Darnytskyi district in the ecological network of the city of Kyiv. Its main purpose is a place of rest for residents of the capital and tourists. However, there are valuable natural complexes and objects in the park area that need protection. So, here, to some extent, there is a kind of conflict between rational nature use and recreation. In view of this, at the suggestion of the park administration, scientists of the State Environmental Academy of Postgraduate Education and Management carried out a comprehensive analysis of the activities organized on the territory of the Partyzanska Slava park and proposed a territorial division into areas according to the functional purpose, in particular: regulated recreation; stationary recreation; protected and economic. This will allow solving several important improvement tasks – first of all, the designation of a protected area will contribute to the preservation of natural complexes, as well as the habitat of animal and plant species that need protection. And the improvement of stationary and regulated recreation will make it possible to organize a comfortable rest for visitors, as well as to solve the problems of improving the rational use of nature and recreation. *Key words:* regional landscape park “Partyzanska Slava”, area of regulated recreation and stationary recreation, economic and protected areas, State Ecological Academy of Postgraduate Education and Management.

Постановка проблеми. РЛП «Партизанська слава» є складовою екологічної мережі Києва. Територія парку розташована в урбанізованих ландшафтах Києва. Тут мешкають різновиди флори та фауни, зокрема й такі, що потребують охорони [Клопотання]. Разом з тим РЛП слугує зоною відпочинку для мешканців Києва. Проте територія парку розподілена між кількома землекористувачами, інтереси яких в окремих випадках не співпадають, що призводить до конфліктів, зокрема, й у питаннях адекватного природокористування. Поєднання різних видів діяльності на території парку вимагає раціонального розподілу активності з метою зручного користування, комфортного відпочинку, а головне – збереження особливо цінних комплексів та об'єктів. З огляду на це, виникла

потреба ґрунтового аналізу діяльності на території парку, визначення наявних проблем та розроблення шляхів їх розв'язання. Основною метою є організація території парку з розподілом на зони у відповідності до їх функціонального призначення, що дозволить оптимально поєднувати природоохоронну та рекреаційну функції парку.

Актуальність дослідження. Регіональний ландшафтний парк «Партизанська слава» знаходиться на території Дарницького району міста Києва серед забудови. Статус «РЛП» – це, перш за все, природоохоронна функція, котра полягає у збереженні цінних ландшафтів, а також представників флори та фауни. З іншого боку, парк виконує рекреаційну функцію, тому він є улюбленим місцем відпочинку відвідувачів. Поєднання двох зазначених функцій часто

супроводжується протиріччями, тому на часі – необхідність детального дослідження території парку та виокремлення існуючих проблем, розв’язання яких сприятиме раціональному природокористуванню та рекреації.

Мета роботи. Аналіз сучасного стану парку «Партизанська слава» передбачає вирішення таких завдань:

- узагальнити наявну інформацію про історію створення регіонального ландшафтного парку «Партизанська слава» та особливості планування його території, враховуючи його роль як об’єкта ПЗФ;
- виокремити основні проблеми, що загрожують природокористуванню, погіршують екологічний стан та спричиняють деградацію території парку;
- запропонувати рішення щодо відновлення й мінімізації наявних конфліктів природокористування для збалансування природоохоронного та рекреаційного напрямів використання території парку.

Зв’язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Питанням розвитку та збереження природно – заповідного фонду України, стану ландшафтно – паркових територій столиці присвячена ціла низка наукових праць та публікацій як науковців, так і громадських активістів екологічної сфери. У такому сегменті є вагомі здобутки й в науково-освітніх працівників Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління. Так, Микола Мовчан веде активну науково-дослідну діяльність у напрямку збереження та

розвитку природно-заповідних територій та об’єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) [7]. Ігор Іваненко є автором та співавтором законів України з питань екологічної мережі, природно-заповідної справи, брав участь у розробленні понад 50 указів Президента України з питань утворення й розширення територій та об’єктів природно-заповідного фонду [3]. Марія Матвієнко – учасник низки проектів з екології та захисту довкілля. Євгеній Таран – експерт з питань біоресурсів кафедри заповідної справи та рекреаційної діяльності. Володимир Гандзюра – автор і керівник низки екологічних проектів.

Викладення основного матеріалу. Природно-заповідний фонд (ПЗФ) України є частиною світової системи природних територій та об’єктів, що знаходяться в особливому охоронному режимі [12]. Регіональні ландшафтні парки (РЛП) – це окрема категорія територій та об’єктів ПЗФ України. Одним з таких об’єктів ПЗФ є РЛП «Партизанська слава», розташований на Лівому березі Дніпра в Дарницькому районі міста Києва, організований в 1965 році за рахунок включення частини Микільського лісового масиву до меж Дарницького району. А статус парку для відпочинку було присвоєно рішенням за № 1155 від 17 липня 1972 року «Про організацію парку культури та відпочинку в Дарницькому районі м. Києва. Нині територіально парк обмежується вулицями Трошчанською, Славгородською, Ташкентською, Хвильового та Старобориспільською (рис. 1) [9].

Рис. 1. Розташування та межі РЛП «Партизанська слава» на карті

Парк названий на честь партизанських загонів, що боролися з фашистськими загарбниками під час другої світової війни. В пам'ять героїчним вчинкам партизан у парку встановлено меморіал та музей партизанської слави [6].

Рішенням Київської міської ради від 17 лютого 1994 р. № 14 РЛП «Партизанська Слава» було оголошено на площі 115 га. Основний землекористувач КП УЗН Дарницького району міста Києва на території РЛП отримав державний акт на право постійного користування земельною ділянкою (серія ЯЯ № 385004) на площу 94,9875 га. Інші площі, що увійшли до складу РЛП, входять без вилучення в землекористувачів.

На території РЛП «Партизанська слава» розташовані три озера загальною площею 3,4 га, які згідно з рішенням Київської міської ради № 15/8185 від 06.02.2020 року отримали статус ландшафтного заказника місцевого значення «Червонохутірські озера» (рис. 2) [5].

Під час дослідження парку були виокремлені проблеми, що потребують розв'язання для поліпшення благоустрою території.

Парк має статус РЛП. Згідно з Законом України «Про природно-заповідний фонд України» (1992 р.) РЛП є природоохоронними, науково-дослідними установами місцевого значення, які створюються для збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об'єктів, а також забезпечення умов для організованого відпочинку населення. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» головними завданнями РЛП є: збереження цінних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів; створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з дотриманням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів; сприяння екологічній освітньо-виховній роботі.

По визначенні чіткої структури землекористування території парку постає проблема виокремлення заповідної зони. Необхідність надання частині території парку особливого природоохоронного статусу зумовлена, перш за все, функціональним призначенням РЛП для збереження цінних видів тварин і рослин. Зокрема, в парку зафіксовано 33 види, занесені до Червоної книги України, 7 з яких належать до Європейського Червоного списку, а 2 види є ендеміками [2]. Зважаючи на це, на часі виокремлення та створення закритого для відвідувачів режиму на тих ділянках парку, де мешкають види, які потребують охорони. Світова практика розв'язання проблеми передбачає оточення таких ділянок парканом та супроводження інформаційними табличками з зазначенням режиму території та представників флори та фауни, що підлягають охороні [10].

Оскільки, окрім природоохоронної функції, РЛП також слугує у рекреаційних цілях, парк

Рис. 2. Охоронний знак біля озера на території РЛП «Партизанська слава»

«Партизанська слава» потребує раціонального планування території з урахуванням рекреаційних потреб відвідувачів. Було виділено 63 рекреаційних об'єкти різної категорії на території парку (рис. 3): спортивні майданчики та поодинокі спортивні тренажери, дитячі майданчики, стаціонарні кафе, громадські вбиральні, атракціони тощо. До деяких об'єктів на території парку ведуть доріжки, покриті асфальтом або плиткою. Але переважна частина маршрутів представлена ґрунтовими стежками. Відсутність організованих маршрутів на території парку, з одного боку, становить проблему для зручного переміщення відвідувачів, а з іншого боку – представляє загрозу для ландшафтів, оскільки пошкоджується трав'яний покрив. Розв'язання даної проблеми, перш за все, вимагає розрахунку рекреаційної ємності території у відповідності до рекреаційного навантаження [1], після чого необхідний розподіл території парку на зони: господарської, стаціонарної і регульованої рекреації та заповідної.

Територія парку потребує відповідного благоустрою, прокладання організованих маршрутів з відповідним покриттям. Крім того, важливе значення має озеленення території парку, що передбачає не лише практичну функцію, а й естетичну, що слід враховувати під час планування благоустрою території [11].

Отже, з одного боку, завданням РЛП є збереження цінних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів, а також еколого-просвітницька

Рис. 3. Зонування території РЛП «Партизанська слава» на карті:
жовтогарячий – зона регульованої рекреації; жовтий – зона стаціонарної рекреації;
синій – господарська зона; червоний – заповідна зона.

роль, а з іншого – парк як рекреаційна зона передбачає створення умов для ефективного відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності. Кінцевою метою благоустрою території РЛП «Партизанська слава» є збереження природного середовища в мегаполісі, а також створення оптимальних умов для відпочинку відвідувачів, що вимагає наукового обґрунтованого підходу до розподілу території на різні зони у відповідності до їх функціонального призначення. Для цього необхідно впорядкування землекористувачів та офіційне закріплення їх статусу, який чітко регламентує площу території та режим землекористування з накладанням природоохоронних зобов'язань, подальша організація території за

функціональним призначенням та облаштування відповідного благоустрою.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати дослідження науковців ДЕА будуть внесені до «Проекту організації регіонального ландшафтного парку «Партизанська слава», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів». Виконання запропонованих заходів у межах Проекту дозволить ефективно вирішити питання благоустрою РЛП «Партизанська слава». Перш за все, парк, як об'єкт ПЗФ, зможе оптимально виконувати функції по збереженню унікальних ландшафтів, флори та фауни. Територія парку стане комфортним місцем для відпочинку відвідувачів.

Література

1. Голуб А.А. Методика оцінки рекреаційної ємності території національних природних парків. *Містобудування та територіальне планування*. 2014. № 53. С. 69–79.
2. Дмитрук О.Ю., Денисова Д.О. Особливості організації екотуристичної діяльності в парку Партизанської слави міста Києва. *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*: Наук. зб. / Ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. К.: Екотур-інфо, 2012. Вип. 1. С. 3–11.
3. Іваненко Ігор Борисович. URL: http://dea.edu.ua/prorektor_z_innovaciynogo_ta_tehnologichnogo_rozvitku
4. Клопотання про створення заказника місцевого значення «Червонохуторські озера» № 313/2019-1 від 09.09.2019. Громадська організація «Українська природоохоронна група».

5. Ландшафтний заказник місцевого значення «Червонохуторські озера». URL: <https://cbsdarniza.kiev.ua/landshaftnyy-zakaznyk-mistsevoho-znachennia-chervonokhutorski-ozera/>
6. Мельничук М. М., Безсмертнюк Т.П. Використання регіональних ландшафтних парків України в рекреації та туризмі. *Географічна освіта і наука Черкащини : ретроспектива, сучасні проблеми і перспективи розвитку*: наук. збір. м. Умань, 8 жовтня 2015 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. С. 75–78.
7. Мовчан Микола Михайлович. URL: https://dea.edu.ua/kafedra_zapovidnoi_spravi
8. Про природно-заповідний фонд України: за станом на 09.05.2015 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
9. Регіональний ландшафтний парк «Партизанська слава». URL: <https://cbsdarniza.kiev.ua/pryrodno-zapovidnyy-fond-darnytsi/parky>
10. Allbrook D.L., Quinn J.L. The effectiveness of regulatory signs in controlling human behaviour and Northern gannet (*Morus bassanus*) disturbance during breeding: an experimental test. *J. Nat. Conserv.* 2020 Dec;58:125915. DOI: 10.1016/j.jnc.2020.125915. Epub 2020 Oct 9. PMID: 33071716; PMCID: PMC7546240
11. Haas W., Hassink J., Stuijver M. The Role of Urban Green Space in Promoting Inclusion: Experiences From the Netherlands. *Front. Environ. Sci.*, 22 July 2021. Sec. Land Use Dynamics. DOI: <https://doi.org/10.3389/fenvs.2021.618198>
12. Vasyliuk O. Functional classification of territories of nature reserve fund of Ukraine: historical forming and international aspect. *Proceedings of the National Museum of Natural History*. 2017. DOI: 10.15407/vnm.2017.15.105